

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.09.13

Особливості банківсько-страхового регулювання в процесі європейської інтеграції**Ачкасова С.А.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління фінансовим послугами
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

У статті визначено пріоритетність завдань банківсько-страхового регулювання у процесі європейської інтеграції. Визначено умови європейської інтеграції у банківській та страховій сферах. Установлено, що значної актуальності набувають питання вдосконалення регулювання та нагляду за діяльністю банків та страхових компаній щодо реалізації діагностичного моніторингу.

Ключові слова: євроінтеграційні процеси, регулювання, нагляд, механізм адаптації, європейські стандарти.

Ачкасова С.А. ОСОБЕННОСТИ БАНКОВСКО-СТРАХОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

В статье определена приоритетность задач банковско-страхового регулирования в процессе европейской интеграции. Определены условия европейской интеграции в банковской и страховой сферах. Установлено, что значительную актуальность приобретают вопросы совершенствования регулирования и надзора за деятельностью банков и страховых компаний по реализации диагностического мониторинга.

Ключевые слова: евроинтеграционные процессы, регулирование, надзор, механизм адаптации, европейские стандарты.

Achkasova S.A. FEATURES OF THE BANKING AND INSURANCE REGULATION FOR THE EUROPEAN INTEGRATION

In the article the priority tasks of banking and insurance regulation in the process of ensuring European integration is determined. The terms of European integration in banking and insurance are determined. Established that significant relevance to the issues of improvement of regulation and supervision of banks and insurance companies to implement diagnostic monitoring.

Keywords: European integration processes, management, supervision mechanism of adaptation, european standards.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євроінтеграційні процеси в банківській і страховій сферах України стимулюють процес реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції передусім щодо проведення внутрішніх реформ. А отже, особливої актуальності набувають питання запровадження та забезпечення ефективного впровадження системи регулювання та нагляду за фінансовими ринками, відповідно до наявної в ЄС практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему забезпечення ефективного регулювання та нагляду за діяльністю банків та страхових компаній досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: Л. Гиляровська [1], Л. Клапків [2; 3], В. Стельмах [4], Р. Тиркало

[5], фахівці Базельського комітету [6; 7], ЕІОРА [8; 9], фахівці МВФ [10] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у сучасних умовах постає питання визначення завдань банківського й страхового регулювання та нагляду у процесі європейської інтеграції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей банківсько-страхового регулювання у процесі європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський інтеграційний процес – це [11]: поєднання економічних, політичних, соціальних і гуманітарних факторів наднаціонального управління; формалізація механізму наднаціонального управління

через «спільні політики»; інституціоналізація наднаціонального (наддержавного) управління через діяльність наднаціональних міжурядових структур (Рада Міністрів, Європейська Комісія, Суд ЄС) та наддержавних представницьких структур (Європейський парламент); імператив положень договорів про Європейський Союз; верховенство європейського права, особливо з позицій забезпечення прав і свобод людини.

Автором визначено умови європейської інтеграції у банківській та страховій сферах:

- формалізація механізму адаптації європейських стандартів щодо вітчизняної практики діяльності банків та страхових компаній;
- посилення вимог національних регуляторів щодо найкращих європейських практик банківського й страхового регулювання та нагляду;
- реалізація прискореного сценарію розвитку банківського та страхового секторів.

Дослідження питань управління ліквідністю банку в умовах європейської інтеграції відповідають рекомендаціям Базель III A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems – revised version [6], що

підсилюють вимоги до капіталу банку і вводять нові нормативні вимоги до його ліквідності, головною метою рекомендацій є підвищення якості управління ризиками в банках, що, своєю чергою, має зміцнити банківську систему України в цілому. У процесі інтеграції до європейського фінансового простору в рамках регулювання та нагляду особливо актуальним є запровадження нової методики оцінки платоспроможності страхових компаній Solvency II [12].

У сучасних умовах перетворень необхідною стає адаптація регуляторної та корпоративної банківської практики до положень документів «Міжнародна конвергенція виміру капіталу і стандартів капіталу: нові підходи» (Базель II) та «Глобальні регуляторні підходи для банків та банківських систем» (Базель III) з урахуванням національних особливостей розвитку й функціонування банківської системи [6; 7; 13].

Зазначені стандарти щодо достатності капіталу та оцінювання ризику ліквідності банків потребують від урядів, центральних банків та інших державних органів країн

Таблиця 1

Пріоритетність завдань банківського регулювання у процесі європейської інтеграції

Завдання	Посилення вимог до якості та розміру капіталу банків згідно з вимогами ЄС	Приведення законодавства щодо банківського регулювання відповідно до вимог ЄС	Удосконалення механізмів державного регулювання банківського сектору відповідно до кращих європейських практик	Запровадження нових стандартів оцінювання ліквідності банків за Базель III	Запровадження додаткових вимог до рівня достатності капіталу банків за Базель III	Вектор пріоритетів
Посилення вимог до якості та розміру капіталу банків згідно з вимогами ЄС	1,00	3,00	0,14	0,14	3,00	0,11
Приведення законодавства щодо банківського регулювання відповідно до вимог ЄС	0,33	1,00	0,20	0,20	2,00	0,08
Удосконалення механізмів державного регулювання банківського сектору відповідно до кращих європейських практик	7,00	5,00	1,00	0,14	3,00	0,24
Запровадження нових стандартів оцінювання ліквідності банків за Базель III	7,00	5,00	7,00	1,00	5,00	0,50
Додаткові вимоги до рівня достатності капіталу банків за Базель III	0,33	0,50	0,33	0,20	1,00	0,07

Джерело: розробка автора

ефективної роботи з питань адаптації нормативно-правової бази, вдосконалення методів контролю для визначення ефективності Базеля III, розробки графіку запровадження Базельських рекомендацій, методик оцінки тощо.

Цілком погоджуючись з І.О. Зискінд у тому, що «страхове регулювання» є системою норм, що регулює страхову діяльність, а страховий нагляд є терміном, що передбачає перевірку

з боку держави виконання страховиком чинних обов'язкових норм [14], визначено необхідність установаження обґрунтованого складу завдань банківського й страхового регулювання та нагляду у процесі забезпечення європейської інтеграції.

Ґрунтуючись на вищезазначеному, запропоновано перелік завдань банківського й страхового регулювання та нагляд: посилення вимог до якості та розміру капіталу

Таблиця 2

Пріоритетність завдань регулювання страхового ринку у процесі європейської інтеграції

Завдання	Приведення у відповідність законодавства щодо регулювання діяльності страхових компаній відповідно до вимог ЄС	Удосконалення механізмів державного регулювання страхового ринку відповідно до кращих європейських практик	Посилення вимог до якості та розміру капіталу страхових компаній згідно з вимогами ЄС	Запровадження механізмів захисту прав споживачів страхових послуг згідно з вимогами ЄС	Запровадження механізмів державного оцінювання якості страхових послуг згідно з вимогами ЄС	Запровадження нової системи регулювання платоспроможності страховиків за Директивою ЄС Solvency II	Вектор пріоритетів
Приведення у відповідність законодавства щодо регулювання діяльності страхових компаній відповідно до вимог ЄС	1,00	3,00	5,00	5,00	3,00	0,33	0,25
Удосконалення механізмів державного регулювання страхового ринку відповідно до кращих європейських практик	0,33	1,00	3,00	3,00	0,33	0,20	0,10
Посилення вимог до якості та розміру капіталу страхових компаній згідно з вимогами ЄС	0,20	0,33	1,00	0,33	0,33	0,14	0,04
Запровадження механізмів захисту прав споживачів страхових послуг згідно з вимогами ЄС	0,20	0,33	3,00	1,00	0,33	0,33	0,07
Запровадження механізмів державного оцінювання якості страхових послуг згідно з вимогами ЄС	0,33	3,00	3,00	3,00	1,00	0,33	0,15
Запровадження нової системи регулювання платоспроможності страховиків за Директивою ЄС Solvency II	3,00	5,00	7,00	3,00	3,00	1,00	0,39

Джерело: розробка автора

банків згідно з вимогами ЄС; приведення законодавства щодо банківського регулювання відповідно до вимог ЄС; удосконалення механізмів державного регулювання банківського сектору відповідно до кращих європейських практик; запровадження нових стандартів оцінювання ліквідності банків за Базель III; запровадження додаткових вимог до рівня достатності капіталу банків за Базель III; приведення у відповідність законодавства щодо регулювання діяльності страхових компаній з вимогами ЄС; удосконалення механізмів державного регулювання страхового ринку відповідно до кращих європейських практик; посилення вимог до якості та розміру капіталу страхових компаній згідно з вимогами ЄС; запровадження механізмів захисту прав споживачів страхових послуг згідно з вимогами ЄС; запровадження механізмів державного оцінювання якості страхових послуг згідно з вимогами ЄС; запровадження нової системи регулювання платоспроможності страховиків за Директивою ЄС Solvency II.

Із використанням методу аналізу ієрархій Т. Сааті визначено пріоритетність їх упровадження в Україні. Експертами виступили науковці, керівники, працівники банків та страхових компаній України.

Використання методу аналізу ієрархій є інструментом альтернативного підходу, оскільки дає змогу здійснювати вибір альтернатив у сукупній системі.

З огляду на напрями змін, виокремлено завдання банківського регулювання та нагляду в Україні. Із використанням методу аналізу ієрархій Т. Сааті [15] отримано результуючий вектор пріоритетів альтернатив.

Пріоритетність завдань банківського регулювання в Україні у процесі європейської

інтеграції представлено в табл. 1, а страхового – у табл. 2 відповідно.

Із табл. 1 видно, що найбільш значимими для обґрунтування вибору завдань для забезпечення європейської інтеграції банківського сектору до умов ЄС є запровадження нових стандартів оцінювання ліквідності банків (коефіцієнт вагомості – 0,5), на другому місці знаходиться збільшення вимог до капіталу на покриття ризиків – 0,24, на третьому – посилення вимог до якості та розміру капіталу – 0,11.

Із табл. 2 видно, що найбільш значимими для обґрунтування вибору завдань регулювання у процесі забезпечення європейської інтеграції страхового ринку України до умов ЄС є запровадження нової системи регулювання платоспроможності страховиків за Директивою ЄС Solvency II (коефіцієнт вагомості – 0,39), на другому місці знаходиться приведення у відповідність законодавства щодо регулювання діяльності страхових компаній згідно з вимогами ЄС – 0,25, на третьому – запровадження механізмів державного оцінювання якості страхових послуг згідно з вимогами ЄС – 0,15.

Висновки з цього дослідження. Отже, встановлено, що значної актуальності набувають питання вдосконалення регулювання та нагляду за діяльністю банків та страхових компаній щодо реалізації діагностичного моніторингу, особливо з питань запровадження Базель III щодо оцінювання ризику ліквідності банків та Solvency II щодо оцінки платоспроможності страховиків, з урахуванням європейських стандартів регулювання та нагляду. Однак обґрунтування підходів до запровадження у банківській та страховій сферах ефективного пруденційного нагляду відповідно до європейських стандартів потребує подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гиляровская Л.Т. Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банка и его филиалов / Л.Т. Гиляровская, С.Н. Паневина. – СПб. : Питер, 2003. – 240 с.
2. Клапків Л.М. Вплив макроекономічних факторів на рівень фінансових ризиків в діяльності страховиків / Л.М. Клапків // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 3. – С. 139–143.
3. Клапків Л.М. Модель капіталу страхової компанії, зваженого на фінансові ризики / Т.А. Ротова, Л.М. Клапків // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 76–83.
4. Стельмах В.С. Енциклопедія банківської справи України / В.С. Стельмах. – К. : Молодь, ІнЮре, 2001. – 680 с.
5. Тиркало Р. Регулятивний капітал банків: сутність, порядок визначення та проблеми достатності / Р. Тиркало, Н. Ткачук // Світ фінансів. – 2008. – № 4. – С. 93–103.
6. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems – revised version June 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
7. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, BCBS, Dec 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs165.pdf>.

8. CEIOPS Preparatory Field Study for Life Insurance Firms Summary Report [Electronic source]. – Mode of access : http://www.stress-testing.net/Stress_Testing_Solvency_ii_1.html.
9. CEIOPS' Advice for Level 2 Implementing Measures on Solvency II: SCR Standard Formula Calibration of Non-life Underwriting Risk [Electronic source]. – Mode of access : https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/-files/consultations/consultationpapers/CP71/CEIOPS-DOC-67-10_L2_Advice_-Non_Life_Underwriting_Risk.pdf.
10. The IMF's Experience with Macro Stress-Testing [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.ecb.int/events/pdf/conferences/sfi/Swinburne.pdf>.
11. Баштанник В. Концептуалізація механізмів трансформації наддержавних інтеграційних процесів (на прикладі ЄС) / В. Баштанник // Демократичне врядування. – 2012. – Вип. 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik10/fail/Bashtannyk.pdf>.
12. Solvency II: a new framework for prudential regulation of insurance in the EU: A discussion paper, February, 2006 // Financial Services Authority: official website [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.fsa.gov.uk/pubs/international/solvency2_discussion.pdf.
13. Proposal to ensure the loss absorbency of regulatory capital at the point of non-viability – consultative document, BCBS, Aug 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs174.pdf>.
14. Зискінд І.О. Сутність державного нагляду та регулювання за страховиками / І. О. Зискінд // Вісник Академії адвокатури України. – К. : Академія адвокатури України, 2009. – № 2(15). – С. 37 – 42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_2_7.pdf.
15. Лямец В.И. Системный анализ: Вводный курс / В.И. Лямец, А.Д. Тевяшев ; 2–е изд. – Х. : ХНУРЕ, 2004. – 448 с.